

РОЗДІЛ 3

Технологічна готовність і «електронний уряд»

Технологічна готовність є однією з шести складових Індексу конкурентоспроможності, які на сьогодні є найважливішими для економік, що зорієнтовані на ефективність. До таких економік тепер належить і Україна.

Як зазначалося, за цією складовою оцінюється швидкість, з якою економіка переймає та використовує новітні технології для підвищення власної продуктивності. При цьому особливу роль відіграє її здатність максимально використовувати переваги інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) в щоденній діяльності і виробничих процесах з метою поширення і підвищення ефективності інновацій, що врешті-решт сприяє зростанню конкурентоспроможності.

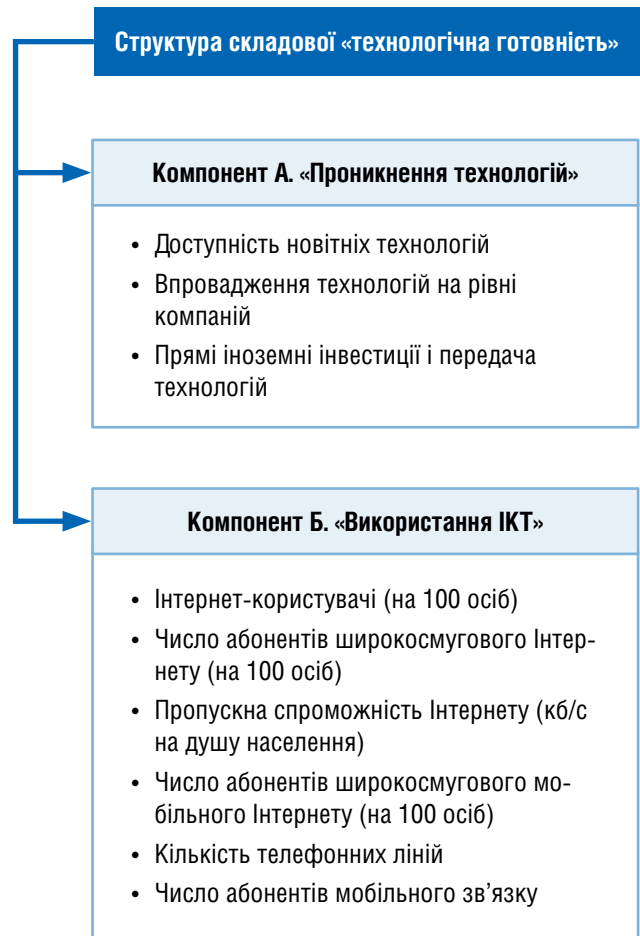
Успішне поширення інновацій і широке використання ІКТ дозволяють вплинути на підвищення оцінок не лише з технологічної готовності, але й практично з усіх інших складових Індексу конкурентоспроможності. Системне застосування ІКТ з метою підвищення ефективності роботи державних інституцій дістало назву «електронний уряд».

«Електронний уряд» — це один із тих інструментів, які швидко і гарантовано можуть підвищити оцінки країни. У випадку України — це оцінки зі складової інституцій, де країна має найслабші позиції порівняно зі 143 країнами світу.

ПІДРОЗДІЛ 3.1

Висока технологічна готовність дозволить використати вигоди ІКТ і поширити інновації

Український бізнес має серйозні проблеми зі здатністю до модернізації, до впровадження і адаптації нових технологій у своїй діяльності. Це підтверджується невисокими результатами України за дев'ятою складовою Індексу глобальної конкурентоспроможності «технологічна готовність». І в результаті це не дозволяє країні повною мірою використати усі переваги інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), створювати сприятливі умови для поширення новітніх технологій в усіх сферах суспільно-економічного життя країни. Як вже зазначалося раніше, такий інструмент як «електронний уряд» («е-уряд») може сприяти вирішенню проблем в одній із найважливіших складових Індексу — «інституції». Але для успішного й ефективного впровадження «е-уряду» необхідно, щоб країна була до цього готова технологічно. Це стосується як держави в цілому, так і бізнесу та населення зокрема. Крім того, технологічна готовність саме зараз набуває великого значення у конкурентоспроможності країни через те, що Україна перейшла до другої стадії розвитку економіки згідно з методологією ВЕФ. А на другій стадії розвитку економіки — стадії «орієнтованості на ефективність» — в Індексі конкурентоспроможності більше значення і відповідно більший вплив на сукупний бал має група показників «посиливачі ефективності», до якої і належить складова «технологічна готовність».

Складова «технологічна готовність» оцінює маневреність, разом з якою економіка приймає вже існуючі технології для підвищення своєї ефективності. Вона складається з двох груп показників. Перша група показників описує рівень проникнення нових технологій,

Таблиця 3.1 Технологічна готовність бізнесу в Україні за період з 2009 по 2012 рр.

	2009	2010	2011	2012
Технологічна готовність	80	83	82	81
А. Проникнення технологій	н/д	107	100	93
Б. Використання ІКТ	н/д	64	68	77

Джерело: ВЕФ, Звіт про глобальну конкурентоспроможність за 2012 рік.

Таблиця 3.2 Технологічна готовність України та країн-конкурентів

Країна	Значення, 2012	Значення, 2008	Місце, 2012, за технологічною готовністю (/144)	Зміна технологічної готовності за 4 роки, %	Середньорічні темпи зростання технологічної готовності за 4 роки, %	Місце, 2012, за компонентою «Б» ІКТ (/144)
Україна	3,60	3,38	81	6,5%	1,6%	81
Росія	4,13	3,36	57	22,9%	5,3%	35
Казахстан	4,20	3,19	55	31,7%	7,1%	49
Туреччина	4,29	3,53	53	19,8%	4,6%	60

Джерело: ВЕФ, Звіт про глобальну конкурентоспроможність за 2012 рік.

Таблиця 3.3 Рейтинг регіонів України з технологічної готовності у 2012 р.

Регіон	Технологічна готовність, місце	Технологічна готовність, значення	А. Впровадження технологій, місце	Б. Використання ІКТ, місце	Кількість промпідприємств, які реалізували інноваційну промпродукцію, по регіонам
м. Київ	1	4,29	1	1	98
Харківська обл.	2	3,43	5	3	83
Одеська обл.	3	3,42	17	2	41
Дніпропетровська обл.	4	3,34	3	5	41
Донецька обл.	5	3,34	2	14	58
Севастополь	6	3,28	11	4	9
Київська обл.	7	3,23	4	10	31
Миколаївська обл.	8	3,14	13	9	28
Львівська обл.	9	3,13	10	13	59
Черкаська обл.	10	3,11	7	16	46
Сумська обл.	11	3,05	12	15	36
Вінницька обл.	12	3,05	9	18	32
Волинська обл.	13	3,04	8	21	19
Полтавська обл.	14	3,02	23	8	25
Запорізька обл.	15	3,00	24	6	26
Закарпатська обл.	16	2,99	6	25	20
Житомирська обл.	17	2,96	15	20	63
АР Крим	18	2,96	26	7	24
Херсонська обл.	19	2,95	25	11	22
Чернівецька обл.	20	2,92	21	17	22
Івано-Франківська обл.	21	2,91	14	23	69
Хмельницька обл.	22	2,89	18	22	49
Рівненська обл.	23	2,88	16	27	22
Луганська обл.	24	2,88	22	19	35
Кіровоградська обл.	25	2,84	19	24	29
Тернопільська обл.	26	2,83	20	26	34
Чернігівська обл.	27	2,82	27	12	22

Джерело: Фонд «Ефективне управління», Опитування керівників бізнесу 2012 року у межах Звіту про конкурентоспроможність регіонів України за 2012 рік, Держстат

друга — здатність економіки повноцінно використовувати інформацію та комунікаційні технології (ІКТ), які перетворюються на «технологію загального призначення» і відіграють роль галузевої інфраструктури. Значення показника останнього компонента є особливо акту-

альним у сучасному світі, у якому головним ресурсом є інформація, адже в конкурентній боротьбі виграють ті, хто має швидший доступ до необхідної інформації і найбільш ефективним чином інтегрований у важливі процеси і співтовариства.

За останніми оцінками ВЕФ, рівень технологічної готовності України відповідає 81-му місцю зі 144 країн у рейтингу глобальної конкурентоспроможності. Позиції країни помітно знизилися за період із 2009 року, що певною мірою є наслідком економічної кризи 2008-2009 років (таблиця 3.1).

Однією з ключових проблем України є вкрай низький рівень застосування ІКТ бізнесом. За підсумками рейтингу 2012 року Україна перебуває на 81 позиції. Для порівняння: Росія та Казахстан — на 35 та 49-му місцях відповідно (таблиця 3.2).

Незважаючи на кризу, інші країни світу вкладали ресурси та спрямовували свої зусилля на розвиток і популяризацію ІКТ, що дало їм можливість значно поліпшити свої результати і піднятися в глобальному рейтингу за показниками, збільшивши розходження в результатах з Україною. На сьогодні за рівнем технологічної готовності Україна помітно відстає від порівнюваних країн, хоча ще чотири роки тому вона їх випереджала або трохи відставала. Цей процес засвідчує, що країна не встигає за середньосвітовими темпами поширення технологій.

НЕРІВНОМІРНА ТЕХНОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ РЕГІОНІВ

Використовуючи методологію оцінювання країн Всесвітнього економічного форуму, Фонд «Ефективне управління» здійснив оцінку регіонів України для того, щоб визначити на локальному рівні проблеми й успіхи кожного регіону у процесі формування власної конкурентоспроможності, зокрема за складовою технологічної готовності.

Дослідження продемонструвало істотне розходження показників технологічної готовності серед 27 регіонів України. Відносна перевага окремих регіонів визначається технологічністю виробництва, високим рівнем держпідтримки окремих виробництв інноваційної продукції, сприятливими умовами для впровадження технологій шляхом прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Різниця в оцінках з технологічної готовності визначається також істотною відмінністю щодо рівня використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Київ посів 1-е місце (таблиця 3.3): за складовою технологічної готовності в цілому та за обома її компонентами: проникнення технологій і використання ІКТ як галузевої інфраструктури. Показники Харківської, Одеської, Київської та Донецької областей істотно відстають від результатів Києва, однак мають деякі переваги перед іншими регіонами України.

За окремими показниками складової ступінь розходження оцінок по регіонах відрізняється. Наприклад, рівень проникнення технологій майже однаковий в усіх регіонах, а середній показник по країні відповідає 93-му місцю у глобальному рейтингу.

Однак щодо використання ІКТ спостерігається значна різниця у показниках між столицею і регіонами. Рівень використання ІКТ визначають кількісні показники поширеності і пропускної спроможності Інтернету, а також показники щільності фіксованих телефонних ліній і кількості абонентів мобільного зв'язку. Цілком логічно, що регіони з найбільшою концентрацією інтер-

нет-користувачів лідирують у використанні ІКТ. Столиця також продовжує впевнено лідувати і щодо використання ІКТ у бізнесі, набравши за цим показником у два рази більше балів, ніж інші регіони.

Разом із тим два регіони — м. Київ і Харківська область — мають вищий рівень з технологічної готовності, і в них також зосереджено значно більшу кількість випускаючих інноваційну продукцію підприємств.

Регіони з високим ступенем технологічної готовності можна умовно розподілити на дві категорії: 1) ті, що історично спеціалізуються на виробництві інноваційної продукції; 2) області зі значною підтримкою держзакупівель інноваційної продукції.

Наприклад, Запорізька область традиційно є місцем концентрації провідних українських і світових експорторієнтованих підприємств енергетики, металообробки, авіації, машинобудування, що визначає високий попит бізнесу на технології. Причому Полтавська і Миколаївська області являють собою поєднання 1-ї і 2-ї категорій. Високу оцінку впровадження новітніх технологій отримала також і Закарпатська область, де технології були привнесені з прямими іноземними інвестиціями за режимом спеціальної економічної зони і завдяки сусідству з країнами Євросоюзу. Як результат, Закарпаття посідає 1-е місце в національному рейтингу 2012 року за оцінками показника ПІІ та передачі технологій.

ВИСНОВКИ:

В Україні існує значний розрив між показниками в регіонах за складовою «технологічна готовність». Місто Київ є беззаперечним лідером, адже значно випереджає інші регіони, особливо за показниками використання ІКТ.

В Україні порівняно кращі оцінки з технологічної готовності мають:

- 1) області з більшою спеціалізацією у виробництві високотехнологічної продукції, що склалося історично; при цьому такі виробництва має стимулювати держава;
- 2) області, у які технології надходять з інвестиціями, у тому числі іноземними.

Оцінки з технологічної готовності не можуть бути істотно підвищені в короткостроковій перспективі. На сучасному етапі Україні необхідно сконцентрувати зусилля на покращанні ділового клімату, що сприяло би припливу іноземних інвестицій, у тому числі й таких, що привносять нові технології. Це також стимулює поширення інформаційно-комунікаційних технологій до рівня, необхідного для ефективного використання можливостей такого інструменту як «е-уряд». Водночас «е-уряд» сприяє значному спрощенню ведення бізнесу, зокрема, звужує поле для корупції. Ці два процеси — підвищення технологічної готовності і впровадження «е-уряду» — взаємозалежні та взаємовигідні, оскільки вони значною мірою вирішують проблеми один одного. Проте на сьогодні рівень використання ІКТ все ще незадовільний у регіонах України, він знижує реальний і очікуваний ефект від зусиль держави у розвитку «електронного уряду» як інструменту підвищення конкурентоспроможності.

ПІДРОЗДІЛ 3.2

«Електронний уряд» як інструмент підвищення конкурентоспроможності

Інформаційно-комунікаційні технології (далі — ІКТ) дозволяють збирати, аналізувати, обробляти інформацію та передавати її з одного місця до іншого. Аналогічний обмін інформаційними потоками вже сьогодні використовує не лише бізнес й окремі громадяни, але й держава.

Система електронного документообігу державного управління, що заснована на автоматизації усієї сукупності управлінських процесів у масштабах країни, дістала назву «електронний уряд» (або «е-уряд»). Його метою є істотне підвищення ефективності державного управління та зниження транзакційних витрат як для бізнесу, так і для окремих громадян.

Повномасштабне і послідовне впровадження технологій електронного уряду (надалі «е-уряд») дозволяє за короткий час підвищити ефективність роботи державного апарату за рахунок забезпечення прозорості та підвищення продуктивності його діяльності. Упровадження «е-уряду» значно поліпшить такі низькі на сьогодні оцінки України за складовою інституцій в Індексі глобальної конкурентоспроможності.

На думку представників Європейської Комісії, впровадження «е-уряду» є ефективним щодо оподаткування, контролю за державними витратами і державного регулювання. У межах Індeksu глобальної конкурентоспроможності ВЕФ цей інструмент здатний позитивно вплинути на більшість складових конкурентоспроможності (рисунок 3.1), передусім, вибудовуючи стосунки «держава-бізнес» (G2B).

УКРАЇНА НЕ ГОТОВА ДО ВПРОВАДЖЕННЯ «Е-УРЯДУ»

Світовий досвід показує, що ініціатива впровадження «е-уряду» зазвичай надходить від держави. Цей процес в основному розпочинається з впровадження міжвідомчих мереж електронного документообігу і завершується переходом до електронного формату широкого спектру різних сервісів взаємодії держави з бізнесом і населенням. Для ефективного впровадження технологій «е-уряду» потрібен відповідний рівень розвитку і використання ІКТ державою, бізнесом і населенням.

Згідно з дослідженнями Всесвітнього економічного форуму, Україна відстає від інших країн Центральної і Східної Європи за рівнем використання ІКТ (рисунок 3.2). Передусім це стосується держави і населення.

Починаючи з 2008 року, Україна значно відстає від Росії, Казахстану, Туреччини у використанні ІКТ у держсекторі (рисунок 3.3). Якщо РФ посідає 71-е місце (підвищення на 40 позицій), Казахстан — 41-е місце (підвищення на 25 позицій), Туреччина — 58-е місце (підвищення на 2 позиції), то в Україні оцінки використання ІКТ в держсекторі знижуються (111-е місце, втрата 55 позицій за 4 роки).

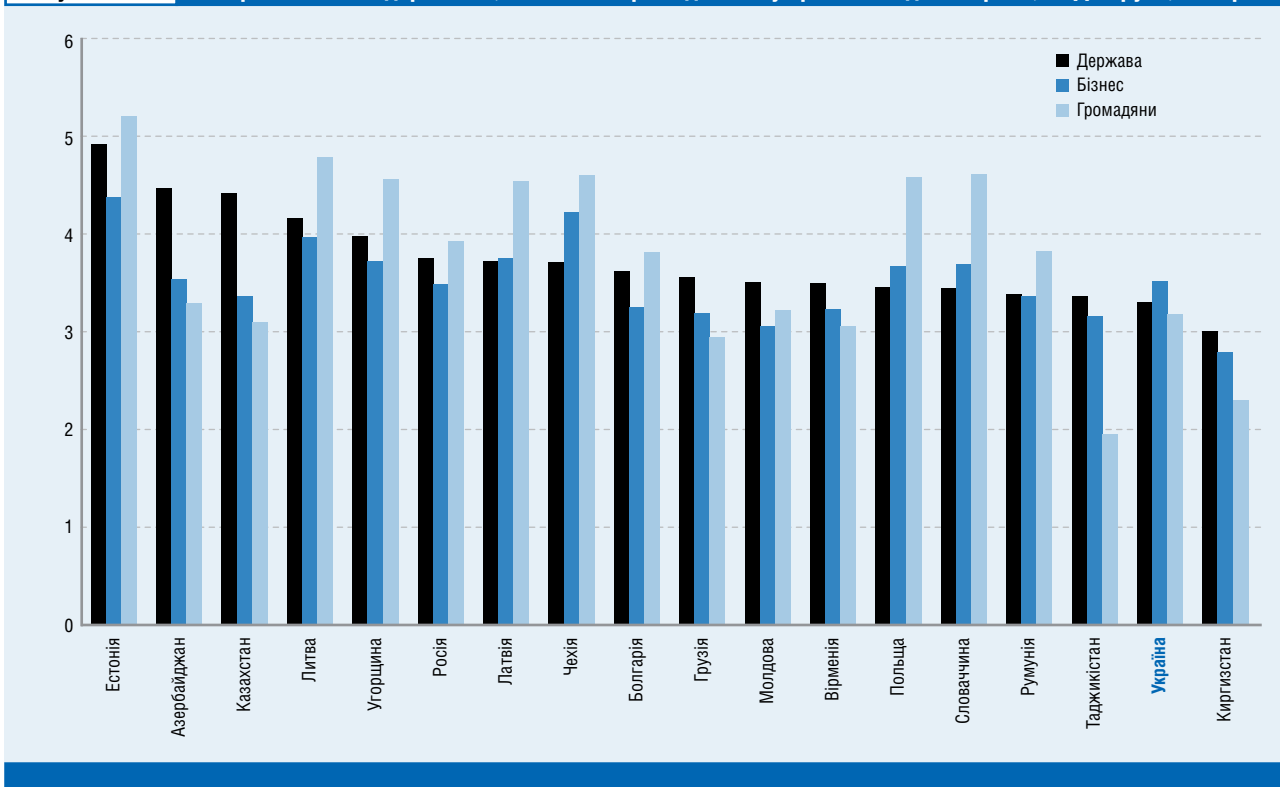
За рівнем використання ІКТ бізнесом Україна посідає невисоке 76-е місце з-поміж 144 країн світу, випереджаючи при цьому Росію і Казахстан (відповідно 83-є та 93-є місця) — країни з нижчим рівнем розвитку інституцій і бізнесу, але водночас помітно програючи Туреччині (рисунок 3.4).

Незалежну оцінку рівня розвитку «е-уряду» в Україні пропонує рейтинг ООН, який однаковою мірою враховує результати трьох індексів: 1) рівня розвитку державних онлайн-послуг; 2) інфраструктури ІКТ; 3) людського капіталу (рисунок 3.5).

Рисунок 3.1 Ефект від упровадження «е-уряду» для складових конкурентоспроможності

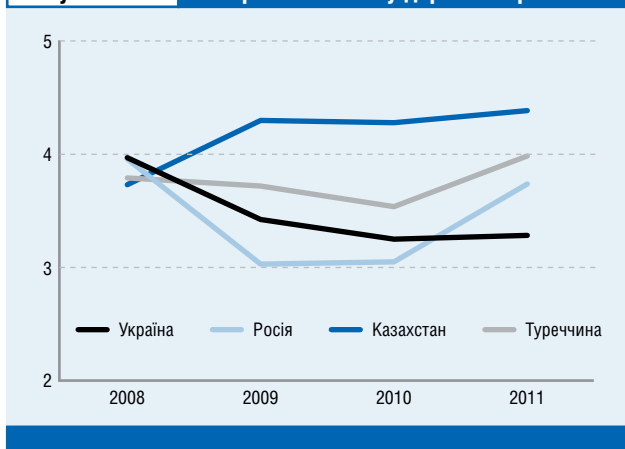

Рисунок 3.2 Використання ІКТ державою, бізнесом і громадянами у країнах Східної Європи, СНД і Грузії, 2011р.

Джерело: World Economic Forum, Global IT Report, 2012

Рисунок 3.3 Використання ІКТ у держсекторі

Джерело: World Economic Forum, Global IT Report, 2012

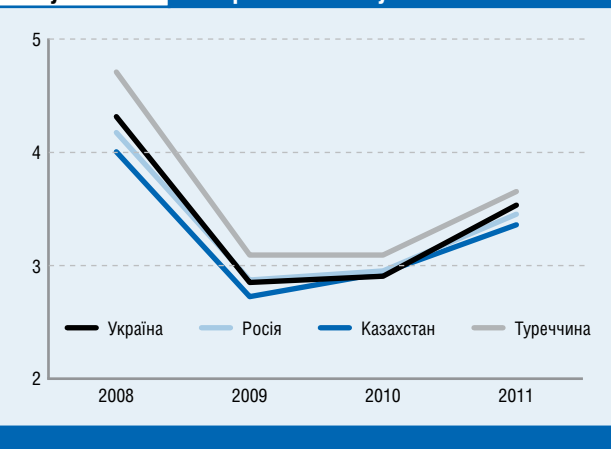
Згідно з рейтингом ООН, на сьогодні Україна програє за показником розвитку «е-уряду» не лише всім країнам ЄС, але й більшості колишніх соцкраїн із нижчим рівнем розвитку ІКТ, інфраструктури і людського потенціалу.

Однією з причин такого низького результату України є те, що в державі досі немає єдиного проекту щодо впровадження «е-уряду», а нині діючі — хаотичні і безсистемні. Це підтверджує низька оцінка бізнесом в Україні ефективності стратегії держави в ІКТ (130-е місце з-поміж 144 країн світу).

УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС ФОРМУЄ ПОПИТ НА ЗМІНИ

Фонд «Ефективне управління» щорічно проводить опитування керівників бізнесу в регіонах України, на підставі результатів якого проводиться розрахунок національного Індексу конкурентоспроможності. Опитування 2012 року містить низку додаткових запитань, які не входять до роз-

Рисунок 3.4 Використання ІКТ у бізнесі

Джерело: World Economic Forum, Global IT Report, 2012

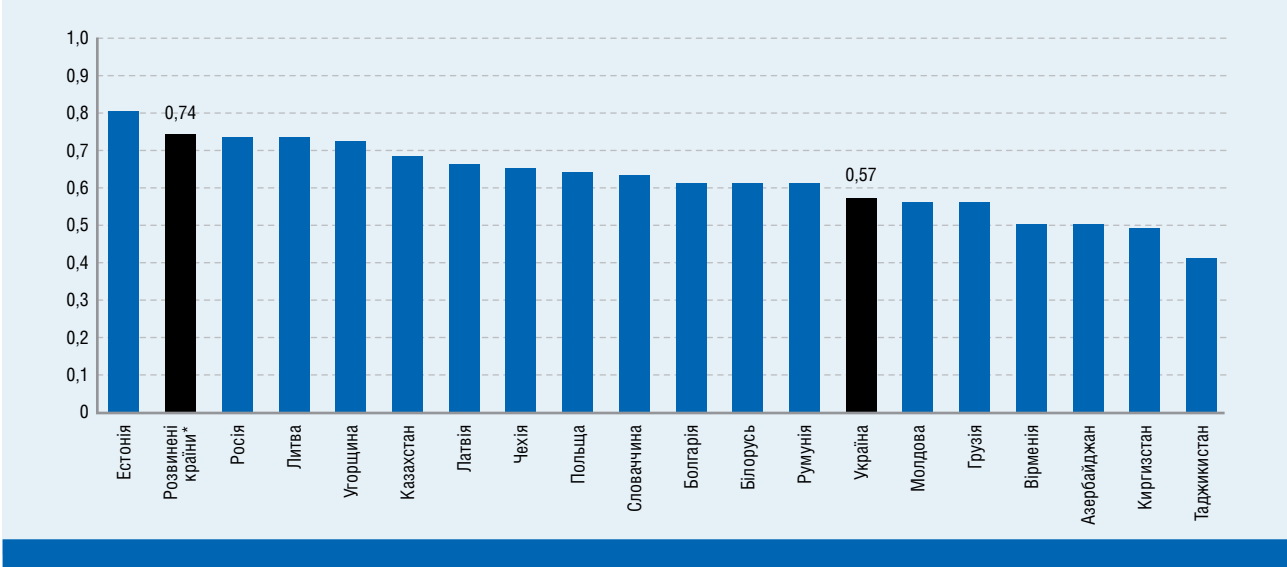
рахунку Індексу конкурентоспроможності, але дають можливість глибше проаналізувати ситуацію щодо ефективності застосування ІКТ у державному і приватному секторах.

Як засвідчили результати опитування, у регіонах існує значний дисбаланс щодо оцінок за показниками ефективності застосування ІКТ у держсекторі та бізнесі. Однак бізнес із різним ступенем успішності використовує ІКТ для створення нових бізнес- та організаційних моделей (таблиця 3.4).

ІКТ У ДЕРЖАВІ

На думку представників бізнесу, у регіонах спостерігається низький ступінь використання ІКТ урядом для підвищення якості державних послуг громадянам. Йдеться, наприклад, про зменшення термінів розгляду заявок і звернень, зниження кількості помилок, впровадження нових онлайн-послуг, підвищення прозорості влади.

Рисунок 3.5 Індекс розвитку електронного уряду (EGDI) у колишніх соцкраїнах, 2012 р.

Джерело: United Nations E-Government Survey 2012

Середній результат регіонів за показником «ступінь використання ІКТ урядом для надання послуг громадянам» становить 3,99 бала з семи можливих, що відповідає 89-му місцю з-поміж 144 країн у глобальному рейтингу. Оцінка Рівненської області, яка посідає 1-е місце по країні, відповідає 46-му місцю у глобальному рейтингу. Оцінка Чернігівської області, яка посідає останнє місце з-поміж усіх регіонів України, відповідає 123-й позиції у глобальному рейтингу.

Області з найвищим ступенем використання урядом ІКТ отримали позитивні оцінки бізнесу і щодо успішності зусиль уряду з просування ІКТ. Рівненська область посідає 1 місце, перебуваючи на рівні відносно непоганого 50-го місця у світовому рейтингу. А середній результат по регіонах України відповідає лише 95-му місцю зазначеного рейтингу.

«Е-уряд» може істотно спростити і прискорити процес проведення тендерів, підвищити їх прозорість і незаангажованість, збільшити конкуренцію серед постачальників. Усе це сприятиме зростанню рівня технологічних інновацій як у бізнесі, так і в держсекторі. В Україні лише 11 липня 2012 року був підписаний закон, яким впроваджується процедура електронного реверсивного аукциону¹. Упродовж 2011-2012 років держзакупівлі надто мало сприяли інноваціям у регіонах.

Середня оцінка по регіонах України за показником, який визначає ступінь сприяння держзакупівлями впровадженню інновацій, відповідає 121-му місцю у глобальному рейтингу. Результат лідера — Донецької області — відповідає 87-му місцю у міжнародному рейтингу, а Чернігівської області — 138-му місцю з-поміж 144 країн світу. Це свідчить про низький рівень орієнтованості на інноваційні послуги і продукти під час вибору переможців тендерів, які проводяться органами влади в усіх регіонах України.

ІКТ У БІЗНЕСІ

Ступінь застосування ІКТ у бізнесі зростає, що підтверджується оцінками показників використання ІКТ для операцій «бізнес-бізнес» (B2B), використання ІКТ для

транзакцій «бізнес-споживач» (B2C), а також «Інтернет як інструмент залучення споживачів». Відносно однакові показники бізнес відзначає стосовно використання ІКТ для комунікації і проведення угод з іншими компаніями.

Непогані позиції Україна посідає в рейтингу з використання ІКТ у транзакціях між компаніями та між компаніями і споживачами. Черкаська область лідує серед регіонів за першим показником, її оцінка відповідає високому 24-му місцю у глобальному рейтингу. Середній результат по регіонах України відповідає відносно високому 44-му місцю з-поміж 144 країн світу, а найнижча оцінка по Україні (Волинська обл.) — 72-му місцю.

Особливо високо бізнес оцінює ступінь використання ІКТ у взаємодії зі споживачем. Характерним є те, що за ступенем використання Інтернету для продажу товарів і послуг бізнесу споживачам не спостерігається істотних розходжень щодо оцінок у різних регіонах, і результати всіх регіонів свідчать про їх відносну конкурентну перевагу у світовому Індексі конкурентоспроможності.

Завдяки значному поширенню продажу споживачам із застосуванням ІКТ Київ отримав оцінку, що відповідає дуже високому 15-му місцю в міжнародному рейтингу. І навіть найгірша оцінка серед регіонів України відповідає 49-му місцю у глобальному рейтингу. Відповідно керівники бізнесу високо оцінюють вплив Інтернету на зростання процесів продажу, вважаючи, що використання Інтернету істотно розширює доступ до нових клієнтів.

Найбільший ступінь використання Інтернету як інструменту для залучення споживача — у м. Києві (рівень дуже високого 9-го місця в міжнародному рейтингу). Столиця з помітним відривом випереджає за цим показником інші регіони. Однак середній результат по регіонах України відповідає високому 28-му місцю у глобальному рейтингу. Навіть найгірший показник по Україні потрапляє до Топ-50 глобального рейтингу.

Порівняно з іншими країнами український бізнес значно меншою мірою застосовує ІКТ у створенні нових бізнес- та організаційних моделей. Оцінки керівників

¹ Закон України № 4917-VI «Про внесення змін до Закону України «Про здійснення державних закупівель стосовно впровадження процедури електронного реверсивного аукциону».

Таблиця 3.4 Оцінки бізнесу використання ІКТ

Регіон*	Використання ІКТ у держсекторі*				Використання ІКТ у бізнесі					
	Надання послуг урядом для підвищення ефективності бізнесу	Успішність зусиль уряду по просуванню ІКТ	Вплив ІКТ на доступ громадян до основних послуг	Ступінь використання ІКТ урядом для надання послуг громадянам	ІКТ у створенні нових бізнес-моделей	ІКТ у створенні нових організаційних моделей	Використання ІКТ у взаємодії «бізнес-бізнес»	«Використання ІКТ у взаємодії «бізнес-споживач»	Інтернет як інструмент залучення споживачів	Доступ до цифрового контенту
м. Київ	2,92	3,90	4,50	4,05	4,69	4,50	5,59	5,70	5,74	5,81
Харківська обл.	3,23	4,37	4,69	3,96	4,44	4,56	5,64	5,24	5,43	5,43
Дніпропетровська обл.	3,46	4,05	4,43	3,96	4,32	3,89	5,42	5,31	5,39	5,33
Донецька обл.	3,74	4,11	4,41	4,17	4,31	4,03	5,60	5,51	5,66	5,38
Київська обл.	3,29	3,84	4,14	3,81	3,80	3,48	5,36	4,95	5,12	5,49
Одеська обл.	3,05	3,70	4,49	3,83	4,30	3,83	5,49	5,42	5,38	5,41
Запорізька обл.	3,16	3,77	4,01	3,86	4,09	3,85	5,35	5,22	5,38	5,21
м. Севастополь	3,27	3,86	4,59	3,64	4,07	3,65	5,46	5,18	5,52	5,50
Полтавська обл.	3,70	3,59	4,49	4,09	4,21	3,63	5,44	4,82	5,16	4,85
Львівська обл.	3,11	4,11	4,70	3,98	4,34	3,89	5,34	5,10	5,33	5,28
Волинська обл.	4,00	4,31	4,48	4,43	4,11	3,70	4,93	5,34	5,34	5,31
Рівненська обл.	4,30	4,69	4,85	4,58	4,40	4,11	5,38	5,22	5,40	5,25
Сумська обл.	4,22	4,37	4,91	4,02	3,95	4,00	5,30	5,18	5,12	5,41
Миколаївська обл.	3,08	4,02	4,63	4,28	4,10	4,16	5,44	5,08	5,28	5,13
Вінницька обл.	3,77	4,25	4,25	4,54	3,97	3,66	5,13	5,15	5,22	4,83
Чернівецька обл.	4,00	4,52	4,94	4,16	4,30	3,88	5,34	4,83	5,00	5,44
Закарпатська обл.	3,66	3,89	4,37	3,84	4,12	3,09	5,20	5,02	5,13	5,58
Черкаська обл.	3,25	3,79	4,47	3,98	3,95	3,67	5,73	5,18	5,62	5,28
АР Крим	3,57	3,94	4,16	3,63	3,69	3,30	5,12	4,96	5,21	5,12
Луганська обл.	3,33	4,12	4,62	4,16	4,06	3,59	5,22	5,11	5,27	5,18
Івано-Франківська обл.	4,11	4,15	4,66	3,96	4,42	3,63	5,35	5,31	5,32	5,53
Хмельницька обл.	3,39	4,05	4,32	3,92	4,15	3,88	5,52	5,48	5,31	5,53
Тернопільська обл.	3,58	3,76	4,58	4,13	4,19	3,46	5,24	5,02	5,03	5,13
Чернігівська обл.	3,44	3,34	4,05	3,38	3,56	3,24	5,27	4,96	5,29	4,92
Житомирська обл.	3,25	3,22	4,02	3,85	4,04	3,31	5,64	5,37	5,32	5,12
Кіровоградська обл.	3,77	4,07	4,52	4,09	3,85	3,64	5,67	5,35	5,14	5,32
Херсонська обл.	3,07	3,64	4,39	3,57	3,71	3,37	5,17	5,18	5,09	5,23

■ найкраще ■ вище за середнє ■ нижче за середнє ■ найгірше

*Регіони розташовані відповідно до місця у національному рейтингу конкурентоспроможності

Джерело: Фонд «Ефективне управління», Опитування керівників бізнесу за 2012 рік у рамках Звіту про конкурентоспроможність регіонів України за 2012 рік.

бізнесу свідчать про істотні розходження (73 позиції у глобальному рейтингу) між показниками регіонів щодо ступеня впливу ІКТ під час створення нових бізнес-моделей, продуктів і послуг. Найкращий результат в Україні (м. Київ) відповідає 53-му місцю в міжнародному рейтингу, у той час як за середнім результатом по 27 регіонах країна знаходиться на рівні низького 92-го місця в міжнародному рейтингу.

Істотний розрив спостерігається і в оцінках бізнесу щодо ступеня впливу ІКТ на створення нових організаційних моделей (віртуальні команди, віддалена робота). Представники бізнесу вважають, що ІКТ знаходять найбільше застосування в організаційних моделях у Харківській обл. (рівень 40-го місця в міжнародному рейтингу). Середній результат по регіонах України відповідає низькому 98-му місцю зі 144 країн світу. Найгірший результат по Україні відповідає 13-му місцю з кінця у міжнародному рейтингу. Просуванню «е-уряду» в Україні перешкоджає й істотне відставання показників регіонів

України від середньосвітових за кількістю інтернет-користувачів (таблиця 3.5).

Покриття Інтернетом в Україні порівняно з 2011 роком зросло на 13%, до 13,9 млн користувачів, і становить 30 інтернет-користувачів на 100 жителів. Лідирує за цим показником м. Київ, де на 100 осіб припадає 82 інтернет-користувача.

Соціальні мережі є ефективним інструментом для двостороннього діалогу бізнесу і громадян з державою. Україна є однією з-поміж 21 країни Європи, що має зв'язок держпорталів із соціальними мережами Facebook і Twitter (United Nations E-Government Survey 2012). Однак, як показують дослідження, наявність такого сервісу не сприяє прогресу щодо діалогу бізнесу і громадян із державою, а реальна ефективність цього сервісу в Україні є надто низькою. Використання соціалістичних мереж відчутне лише в розвинених регіонах: м. Київ, Львівській і Харківській областях, де сконцентрована більша частина всіх інтернет-користувачів країни (згід-

Вріз 3: «Електронний уряд» у Туреччині

Стратегія «електронного уряду» у Туреччині стала центральним інструментом поліпшення функціонування державних інститутів і надання підтримки органам влади у проведенні широкого спектру реформ. Крім того, створення електронного інтерфейсу для державних послуг слід розглядати як ефективний механізм боротьби з корупцією, що обмежує її можливості завдяки оптимізації контактів із державними службовцями. Реалізація цих стратегій стала рушійною силою розвитку широкосмугової екосистеми, активізуючи попит з боку підприємств і стимулюючи користування Інтернетом із боку громадян. Проект «e-Transformation Project» стартував у 2003 році після перемоги на парламентських виборах Партії справедливості і розвитку (ПСР). Мета проекту — впровадження додатків «електронного уряду». Результати цього проекту виявилися настільки переконливими, що вже до 2009 року частка держпослуг, що надаються електронними каналами, становила 66%, при цьому найбільший прогрес стосувався надання державних послуг бізнесу. У 2007 році Європейська комісія встановила, що 20 найважливіших базових послуг «електронного уряду» в Туреччині відповідали середньому рівню в Євросоюзі.

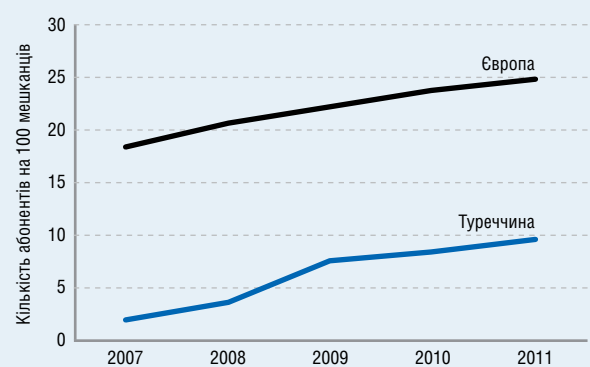
У 2002 році центральний уряд виділив 267 млн доларів США на реалізацію проектів «електронного уряду», а до 2010 року ця цифра зросла до 590 млн дол. США. Найважливішим проектом «електронного уряду» виявився «e-Government Gateway», який почав функціонувати з 2008 року з метою надання населенню і підприємствам єдиного вікна доступу до державних послуг «електронного уряду». Завдяки цьому проекту органи державної влади отримали можливість взаємодіяти один з одним та обмінюватися інформацією. До червня 2011 року у межах проекту виявлено більше 260 послуг з 26 різних органів. З-поміж них найважливішими є такі:

- послуги ідентифікації: Центральна система управління переписом (2003), Електронна карта громадянина (2007), Система реєстрації адрес тощо;
- послуги електронних закупівель: Електронна платформа державних закупівель і система централізованих державних закупівель «e-Sale» тощо;
- система електронного оподаткування «e-Taxation» (2004), призначена для подання й обробки податкових декларацій і платежів, а також онлайн-платежів транспортних податків і штрафів;
- національна система інформації в галузі судочинства «National Judiciary Informatics System», покликана забезпечити швидкість, надійність і точність функціонування судової системи; вона охоплює усі суди, прокуратури, пенітенціарні установи й інші служби;
- система мережі правоохоронних органів та інформації виконує обробку заяв на отримання паспорта і водійського посвідчення;

- турецький портал іноземних інвестицій «Turkish Foreign Investment Portal» (2006) виконує місію керівництва з відкриття бізнесу, витрат, бізнес-клімату, законів й інфраструктури; аналогічний портал запущено з метою розвитку індустрії туризму.

Ключем до успішної реалізації ініціатив «електронного уряду» в Туреччині стала міцна політична підтримка, завдяки якій вироблено послідовну стратегію і надано відповідне фінансування. Замість створення різноманітних послуг «електронного уряду» Туреччина зберегла фокус на сферах, що містять значний обсяг документів і операцій. Водночас залишається низка проблем з ефективністю надання послуг «електронного уряду», які в основному стосуються пропозицій. Незважаючи на істотні позитивні зрушення в поширенні широкосмугових послуг по всій країні, вартість доступу до мережі Інтернет залишається високою. Необхідним є розвиток широкосмугової інфраструктури, оскільки число абонентів широкосмугового Інтернету значно нижче від середнього рівня країн Євросоюзу (у 2011 році — це по 10 і 25 абонентів на 100 осіб відповідно). Недостатній доступ до широкосмугового Інтернету суттєво перешкоджає розвитку онлайн-послуг для громадян. Тому з метою тиражування успіху, досягнутого в галузі надання державних послуг бізнесу, необхідно впровадити комплексну стратегію з розширення доступу і користування Інтернетом.

Рисунок 3.6 Абоненти широкосмугового Інтернету

Джерело: ІТУ

Джерела:

1. Telli, Cagatay, 2011. Broadband in Turkey: Compare To What? Washington, D.C: infoDev / World Bank. Available at <http://www.broadband-toolkit.org>.
2. 2007 OECD E-Government Studies Turkey.
3. Behire Esra Cayhan, «Implementing E-Government in Turkey: A Comparison of Online Public Service Delivery in Turkey and the European Union», The Electronic Journal on Information Systems in Developing Countries, 2008, p.3. <http://www.ejisdc.org> (21 June 2010).

Таблиця 3.5 Кількість інтернет-користувачів станом на 01.01.2012, користувачів на 100 жителів

Місце	Регіон	Інтернет-користувачів у цілому		Широкосмуговий доступ, користувачів	
		Показник	Рівень місця у світі	Показник	Рівень місця у світі
1	м. Київ	82,4	14	24,7	24
2	Одеська обл.	39,9	74	9,1	60
3	Харківська обл.	39,1	75	9,4	61
4	Дніпропетровська обл.	33,5	85	6,3	73
5	Київська область	31,7	89	4,0	84
	Середній 27 регіонів	29,8	92	6,9	72
23	Волинська обл.	14,4	114	5,2	75
24	Луганська обл.	14,3	115	3,4	87
25	Чернігівська обл.	13,1	117	5,6	73
26	Рівненська обл.	12,4	119	4,6	78
27	Закарпатська обл.	12,0	120	3,1	89

Джерело: *Gemius 2012, **Держстат

но з дослідженнями Gemius за 2012 рік). У цілому по Україні рівень використання соціальних мереж менше, ніж у розвинених країнах, проте середній показник по регіонах відповідає 67-му місцю серед 144 країн світу.

ІКТ не дозволяють повною мірою поліпшити доступ усіх громадян до базових послуг — охорона здоров'я, освіта, фінансові послуги тощо. Найвідчутніший ефект стосовно поліпшення якості базових послуг ІКТ спостерігається в Чернівецькій області, що відповідає 37 місцю в міжнародному рейтингу. Середній показник по регіонах України відповідає 57-му місцю зі 144 країн світу.

ІНІЦІАТИВИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ «Е-УРЯДУ»

Незважаючи на низькі оцінки бізнесу з ефективності застосування ІКТ у держсекторі, уряд починає реалізовувати ініціативи, спрямовані на поліпшення цієї ситуації.

В Україні досить давно функціонує єдиний портал держпослуг (ps.gov.ua), через який користувач може подати звернення в електронному вигляді, але після того, як звернення потрапляє до держустанови, його роздруковують, і документ уже подорожує від одного кабінету чиновників до іншого у паперовому вигляді. Швидкість і принципи обробки його такі самі, як і в роботі з паперовими документами. Як наслідок — цей портал не отримав популярності ані серед населення, ані серед представників бізнесу.

Враховуючи рівень розходження у використанні ІКТ по регіонах, дії уряду зосереджені на організації центрів адміністративних послуг — «єдиного вікна», де в одному приміщенні через стаціонарні комп'ютерні термінали будь-який громадянин може звернутися до потрібної держструктури із заявою на оформлення ліцензій, дозволів, довідок тощо.

В Україні подібні центри вже діють практично в усіх великих містах. Фінансування здійснюється з держбюджету на підставі доручення Президента уряду у повному обсязі, з метою компенсування витрат на реалізацію комплексних пілотних проектів у названих містах. Після набуття чинності Закону «Про адміністративні послуги» їх відкриття планується в усіх великих містах України.

Такі центри охоплюють значну кількість споживачів при порівняно низьких витратах: менше 1 долара на людину, що значно нижче, ніж стандартні проекти «е-уряду», що мали на меті повну модернізацію або створення

інфраструктури ІКТ й електронного документообігу. Однак ці проекти не зовсім відповідають вимогам сучасного проекту «електронного уряду». У розвинених країнах активно використовується електронний документообіг і доступ громадян і бізнесу до держпослуг через Інтернет із власного комп'ютера, а в Україні поки що все зводиться до створення центрів «єдиного вікна», територіально відокремленого від користувача, і до первинної обробки звернень громадян у таких центрах.

ВИСНОВКИ

Успішний проект «е-уряду» здатний зробити національну економіку конкурентоспроможною, поліпшивши якість та ефективність роботи державних інституцій.

На сьогодні в Україні немає єдиного і, що головне, системного проекту впровадження «е-уряду». Також не розвиваються технології і на рівні місцевої влади: оцінки розвитку «е-уряду» низькі в усіх регіонах України. При цьому відсутні типові проектні рішення, які б дозволили «тиражувати» успішний досвід окремого проекту по країні.

Державні проекти в цій сфері поки що обмежуються відкриттям Центрів адміністративних послуг, які де-факто є заміниками «єдиного вікна» і не використовують будь-які міжвідомчі мережі для прискорення документообігу і контролю за зверненнями громадян.

Український бізнес відзначає зростання застосування ІКТ у своїй діяльності. Водночас порівняно з іншими країнами бізнес надає істотно меншого значення ІКТ у створенні нових бізнес- й організаційних моделей. Їх недооціненість призводить до відставання українських підприємств від зарубіжних.

Реальний короткостроковий ефект від впровадження «е-уряду» для України — це істотне підвищення ефективності та якості функціонування державних інституцій, зменшення витрат на утримання держапарату, зменшення витрат бізнесу на взаємодію з державними інституціями. Автоматизація процесів у десятки разів збільшить швидкість, операційну і фінансову ефективність щодо взаємодії держорганів між собою, з бізнесом і громадянами. Ефект може бути помітний уже впродовж першого року від початку реалізації широкомасштабного загальнодержавного проекту з впровадження «е-уряду», адже сучасні інформаційні системи запроваджуються досить швидко.